

Kai R. Lehtonen

ELÄMÄNI KIELET - KIELET JA ELÄMÄNI

Kai R. Lehtonen

ELÄMÄNI KIELET - KIELET JA ELÄMÄNI

Omakustanne
2003

Kansikuvassa kirjoittaja Pohjanmerellä 18.7. 1952 ensimmäistä kertaa matkalla Brittein saarille ja testaamaan Tampereen lyseon englanninkielen opetuksen tuloksia käytännössä.

ELÄMÄNI KIELET - KIELET JA ELÄMÄNI

Kaksi kirjaa paketissa

Tampereen Kirjakaupassa Hämeenkadulla minulle oli kääritty pakettiin kaksi uutta koulukirjaa. Ne olivat *Ranskankielen alkeis- ja harjoituskirja*, jonka oli kirjoittanut *Edwin Hagfors*, sekä *Englanninkielen alkeiskirja ja lukemisto*, jonka oli laatinut *Y. M. Biese*.

Oli syksy 1945 ja elin niin sanoakseni elämäni aamupäivää. Aloittelin lukio-opintojani Tampereen lyseossa, ja keskikoulussa pakollisina luetut ruotsi ja saksa saivat seurakseen valinnaisia kieliä. Tarjolla oli ranskaa, englantia ja venäjää, ja kun venäjä tuntui sodan päättymisen jälkeisissä oloissa vastenmieliseltä, olin valinnut ranskan ja englannin. Omituista kyllä, kolmen viikkotunnin ranskan-pakettiin kuului myös kaksi viikkotuntia piirustusta. Englannin tunteja oli paljon, eräässä vaiheessa tunti jopa jokaisena viikon kuudesta koulupäivästä. Englannin ryhmässä oli kymmenkunta poikaa ja ranskan ryhmässä neljä, ja rivien välistä voi tässä nähdä, että niin koulu- kuin työviikkokin oli vielä kuusipäiväinen ja ettei yhteiskasvatus ollut vielä syrjäyttänyt tyttö- ja poikakouluja.

Miten englannista tuli käyttökieleni

Englannin opettajana oli *Aino Piironen* eli Piirakka, pitkä naislehtori, joka yksinkertaisesti kieltäytyi keskustelemasta siitä, että joku ei oppisi hänen opettamaansa kieltä. Hän oli erinomaisen vaativa ja ankara, mutta samalla erittäin sydämellinen ja selvästi kiinnostunut työstään ja oppilaistaan. Kirjallisia kokeita eli *kirjoituksia* oli vähintään kerran kahdessa viikossa. Heti, kun meissä alkoi ilmetä merkkejä jonkinlaisesta ilmaisuvälmiudesta, hän alkoi tuoda luokkaan milloin englantilaisia ja milloin amerikkalaisia vieraita. Tämä on merkillepantavaa ja osoittaa opettajamme harrastuneisuutta, sillä silloisissa suomalaisissa sisämaan kaupungeissa ei ulkomaalaisia todellakaan kasvanut puiden oksilla.

Kun olimme edenneet toiseen lukiovuoteemme olimme jo niin pitkällä, että hän toi luokkaan kasoittain englantilaisia lehtiä, karttoja ja aikatauluja. Meidän tuli etsiä lehdistä *bed & breakfast*-ilmoituksia, valita joku mielestämme sopiva täysihoitola ja tuumia, miten matkustaisimme ensin Lontooseen ja miten siellä jatkaisimme busseja ja maanalaista käyttäen majoipaikkaamme. Jokaisen oli vuorollaan esitettävä luokalle matkasuunnitelmansa kaikkine valintaperusteineen, englanniksi tietenkin.

Se oli todella oppimista ei vain koulua vaan myös elämää varten ja sen kiinnostavuutta lisäsi huomattavasti se, että 1940-luvun lopulla passit ja viisumit olivat kiven alla. Lentoyhteyksiäkään ei juuri ollut, joten Suomesta

matkattiin maailmalle joko maitse tai meritse ja laivapaikkojakin oli vaikea saada. Kun eräs luokkatovereistani pääsi käymään Ruotsissa, se oli niin suuri tapaus, että rehtorimme *Pentti Suhonen* kutsui hänet luokseen kertomaan, millaista *ulkomailla* oli ollut.

Ei ihme, että englannin opettajamme kolmivuotinen työ jätti meille kaikille valmiuden sekä puhua että kirjoittaa ja tietysti myös lukea englantia. Oli itsestään selvää, että osallistuimme englannin kokeeseen ylioppilaskirjoituksissa. Itse tein vain yhden virheen. Kokeessa oli lause *tunsimme itsemme onnellisiksi* ja käänsin sen *we felt ourselves happy*. Se *ourselves* oli liikaa ja kuulemma niin sanottu yhdeksän pisteen virhe. Laudaturiin vaadittavassa suorituksessa ei saanut olla yhtäkään yhdeksän pisteen virhettä, joten englannin arvosanani jäi cum laudeen siitä huolimatta, että paperini oli muuten puhdas. Minusta se oli kohtuutonta, mutta mitäpä tuosta. Lähdin joka tapauksessa koulusta sillä mielellä, että *osasin* englantia. Myöhemmin sitten oivalsin, että englanninkielikään ei ole niin helppoa, kuin mitä vastaalkaja usein erehtyy luulemaan. Osaaminen on eri juttu kuin kielen *hallinta*, joka vaatii myös sen kulttuuritaustan avaraa tuntemusta.

Kouluvihkon kertomaa

Tätä kirjoittaessani kaivoin esiin nipun vanhoja englannin kouluvihkojani, jotka olivat säilyneet kirjahyllyssä monien muuttojen myllerryksessäkin. Oheisena näytteeksi sivu syyslukukaudelta 1947, jolloin olin siis kahdeksannelle luokalla. Opettajan alkujaan punakynällä tekemät korjausmerkinnät on tässä mustavalkoisessa kopiesa korvattu painokirjaimin ja niistä näkyy hupaisasti silloinen kehitysvaiheeni. Sanoja on kyllä ollut muistissa, mutta kun kielen tuntemus on vielä ollut aika pinnallista, niitä on käytetty väärissä yhteyksissä *Sure* eikä **no doubt**, *yet* eikä **until**, *persons* kun olisi tullut sanoa **people**, *little* kun olisi pitänyt sanoa **small**, *last* eikä **recent** ja *happened*, kun oikea muoto olisi ollut **taken place**.

Näinhän käy aina tiettyssä kieliopintojen vaiheessa. Sanakirjasta löytyy kyllä sanoja ja niiden synonyymejä, mutta oikean vaihtoehdon valinta edellyttää muutakin kuin sanojen muistamista. Tässäkin olin oikeastaan kirjoittanut suomea englanniksi.

Mid-Atlantic accent but clearly an educated gentleman

Yksi asia Piroselta tosin jäi viimeistelemättä. Hän ei istuttanut meihin mitään tiettyä aksenttia ja minä esimerkiksi poimin omani lähinnä amerikkalaisista elokuvista. Britit, amerikkalaiset tai australialaiset puhuvat kaikki englantia omalla helposti tunnistettavalla tavallaan ja nuotillaan, mutta englanninkielihän on sikäli erikoinen juttu, että ääntämisen ja korostuksen eli

of the civilization

2 the progress of civilization in the world.

German is sure better known here
no doubt
than any other great European language.

Until
yet a few years ago the number of
people
persons who understood English was
in Finland very little. But during the
small
recent
taken place

4 last years a change has happened, and
this important language, spoken by
so many millions of people, becomes
is becoming
now better and better known in our
country.

8

aksentin perusteella voi päätellä myös henkilön yhteiskuntaluokan. Minulla on ollut tapana sanoa, että oma aksenttini putosi jonnekin Atlantiin eli Englannin ja Amerikan välille ja aksentin epämääräisyydestä on oikeastaan ollut paljonkin iloa, kun vieraat eivät ole pystyneet heti kättelyssä sijoittamaan minua mihinkään maantieteelliseen lokeroon. Monet amerikkalaiset ovat arvailleet minua skotiksi, vaikka kuka tahansa skotti pitää sellaista arvausta kauhistuttavana.

Kerrankin vuonna 1963 aksenttini laatua arvaili muuan *British Councilin* virkailija, jo iäkäs herrasmies, joka *UNESCO*n toimeksiannosta opasteli minua Lontoossa, vaikka taisin tuntea jotkut maanalaisen asemat paremmin kuin hän. Yritettyään turhaan maantieteellisiä lokeroita hän tuumi, että aksenttini osoitti minut koulujakäyneeksi mieheksi: *Your accent is clearly that of an educated gentleman*, hän sanoi, ja mitä muuta sitä puheensa korostukselta oikeastaan tarvitsee vaatiakaan...

Miten ranska jäi puoleksi vuosisadaksi

Ranskan taitoni on nyt eli vuonna 2003 suunnilleen samassa vaiheessa kuin englannin taitoni oli vuonna 1947. Siinä missä englannin opettajamme oli pitkä nainen, saksan ja ranskan opettajamme *Heikki Tiihonen* oli lyhyehkö mies, jota mainittiin varsinaiseksi kielineroksi. Hänen sanottiin taitavan koulukielten lisäksi myös muinaispersiaa ja muita kummallisia kieliä, mutta en tiedä, oliko kysymys urbaanista legendasta. Hänen opetusmenetelmänsä oli sama kuin englanninopettajamme ja kaikkien muidenkin siihen mennessä tapaamieni kielten opettajien menetelmä: Ensin kuulusteltiin päivän *vanha* läksy kyselemällä sanoja ja kieliopin asioita sekä kääntämällä opettajan antamia lyhyitä virkkeitä suomesta ranskaan tai ranskasta suomeen. Sitten otettiin esille oppikirjat ja käytiin läpi *uusi* läksy, mikä tarkoitti sitä, että kukin käänsi vuorollaan suomeksi virkkeen tai pari kirjan tekstiä. Samalla opettaja selitteli joidenkin sanojen syntyä ja taustoja ja tekstin kielioppiasioita ja kirjoitteli taululle synonyymeja tai muuten vain hyödyllisiksi katsomiaan sanoja. Se oli sinänsä aivan ajan tavan mukaista opetusta, mutta erityisempää innostusta ranskankieltä kohtaan se ei herättänyt.

Vaikka Pirosen ja Tiihosen tunninpito olikin kovin samantapaista, siinä oli näet yksi tärkeä ero. Ranskan tunneillamme ei koskaan käynyt vieraita. Mitään itsenäisiä ilmaisutehtäviä ei ollut puhumattakaan siitä, että olimme suunnitelleet matkoja Pariisiin ja selostelleet suunnitelmiamme kaikkien kuullen. Jos *puhuimme* ranskaa, *luimme ääneen* oppikirjan tekstiä tai *käänsimme* noita opettajan suomeksi antamia virkkeitä. Opettajamme hoiti työnsä tunnollisesti ja taitavastikin, mutta hän poti vakavaa sydänsairautta, joka viimeisenä lukiovuotenaamme johti hänen kuolemaansa. Oli siis vain ymmärrettävää, jos hän ei jaksanut paneutua asioihimme opetussuunnitelman edellyttämää tavallista tunninpitoa syvällisemmin.

Niinpä kenellekään meistä ei edes pälkähtänyt päähän osallistua ranskan kokeeseen ylioppilaskirjoituksissa. Lähdin koulusta sillä mielellä, että *en osannut* ranskaa ja jätin ranskankielen omiin oloihinsa viiden vuosikymmenen ajaksi. Se oli kovin tyhmästi tehty. Vasta puoli vuosisataa myöhemmin näet oivalsin, että ranskan opettajamme oli rakentanut hyvän pohjan, josta olisi ollut hyvä ponnistaa.

Polle ja saksan knoppisanat

Tiihosen sijaisena toimi vuodenvaihteessa 1947 - 1948 lehtori *Lauri Kynäs* eli Polle. Olimme hiukan huolissamme siitä, että koko joukko saksan tunteja oli jäänyt pois, ja tiedustelimme, suostuisiko Polle varsinaisten koulutuntien jälkeen antamaan yksityistä lisäopetusta koko luokalle, sovittavaa korvausta vastaan tietysti. Hän suostui ja myhäili tyytyväisenä, kun päivän kolehti suoritettiin hänelle. ”Rahan tuloa ei voi välttää”, vitsaili Polle

die Heilkund = tähtitiede der Heiland = Vapahtaja	über etwas verfügen } olla käytett- etwas zur Verfügung haben } tävänä
die Tatsache } das Faktum, die Fakta } -tosiasia in der Tat = itse asiassa, todella	eingehend = tarkko, perusteellinen
die Aufzeichnung = muistutus das Verzeichnis = luettelo	längst = aikoo sitten untlangst = äskän
innehaltten = pysäyttää enthalten = sisältää der Inhalt = sisältö, sisällös	der Besitz = omistus das Besitztum = omaisuus
die Massregel } die Massnahme } = toimenpide	die Erscheinung = ilmiö das Erscheinen = ilmestyminen
sich befinden = olla, voida (tulla) das Wohlbefinden = hyvinvointi das Uebelbefinden = pahaolovointi	auf etwas stossen = sattumalta tavata auf etwas schliessen = tehdä johtopäätös
der Ausweg = (pelastus)keino	der Schlag } die Schlagfolge } = johtopäätös

Aukeama vihosta, johon Pollen sanelun mukaan kirjoitin hänen knoppologi-
giansa. Tällaisia aukeamia vihossa on 22 eli siis runsaat 40 sivua. Sanat tuntu-
vat pysyneen muistissani näihin saakka, ainakin saksasta suomeen. Nuorena
opittu ja koettuhan istuu muutenkin lujasti vanhan ihmisen mielessä.

Hänen antamansa lisäopetus oli totisesti hintansa arvoista, sillä siihen
sisältyi muun muassa saksankielen knoppisanojen luettelo, jonka hän saneli
meille korostaen, että jos luettelosta aikoi hyötyä, se oli opeteltava ulkoa
edes takaisin, saksasta suomeen ja suomesta saksaan niin että sen olisi osan-
nut unissaankin. Ylioppilaskirjoituksissa selvisin saksasta cum laudella,
ja Pollen knoppologiasta minulla oli hyötyä vielä syksyllä 1948 saksan *pro
exercitio*-kokeessa Helsingin yliopistossa. Teksti käsitteli ristiretkiä ja siinä
kerrottiin muuan muassa siitä, miten Vapahtajan ruumis oli ollut haudattuna
Pyhälle maalle. Ilman Pollen knoppologiaa tuskin olisin tuntenut Vapahtaja-
sanaa *der Heiland*. Kokeessa oli kait parisataa osanottajaa ja hämmästyin
kovin, kun tentaattori ilmoitti voivansa hyväksyä kaksi henkilöä pelkän kir-
jallisen kokeen perusteella ja siis ilman tavanomaista suullista kuulustelu-
kin. Toinen näistä henkilöistä olin minä ("Herra Lehtonen, onko täällä?"),
ja niin suuren joukon edessä saatu tunnustus röyhästi rintaa ja tuntui todella
hyvältä. Olinhan monena kouluvuotena selviytynyt saksasta vain tuskalla ja
vaivalla ja rimaa hipoen.

...täytynee tarkistaa numero...

Tuntuisi vääraltä olla muistelematta tässä yhteydessä myös ruotsin opettajaamme *Vilho Avellania*, joka yhdessä Pirosen ja Kynäksen kanssa muodosti kielenopettajiemme huippukolmikon ja jonka lempinimi oli tampere-laisittain *Avellaani*.

Avellaanin opetusmenetelmiin kuuluivat kiinteänä osana sanakokeet. Takasana oli kaksi ja puoli numeroa virheestä, niin että nolnaan tarvittiin vain neljä virhettä. Heti ensimmäisen yhteisen syyslukukautemme alussa Avellaani piti sanakokeet, joista sain nollan ja kirjoitukset, joissa piti kääntää hänen antamansa ruotsinkielinen teksti suomeksi, ja joista sain kympin. Siinä oli opettajalla ihmettelemistä. ”Missäs täällä on Lehtonen? Jaaha, siellä. Merkkillinen mies kun saa sanakokeesta nollan ja kirjoituksista täyden kympin. Minkäs arvosanan minä panen välitodistukseen? Nollan ja kympin keskiarvo on viisi. Ehkä se kirjoitus kuitenkin osoittaa tarkemmin, mitä Lehtonen osaa, niin että taidan sentään antaa vähän paremman numeron”. Sain sitten kahdeksikon.

Selitys tähän suoritusteni näennäiseen ristiriitaan oli hyvin yksinkertainen. Kaksikielisen kodin kasvattina *puhuin* ruotsia sujuvasti, mutta kun sanakokeessa olisi pitänyt muistaa tarkkaan myös suomalaiset oot ja ruotsalaiset äät ynnä sanojen suvut ja taivutusmuotojen kiemurat, ja kun jokaisesta virheestä seurasi kahden ja puolen pisteen rangaistus, ei nolnaan pääsy ollut konsti eikä mikään. Laaja sanavarasto taas selitti kirjoitusten kympin.

Avellaanin vakavanaamainen huumori jäi kaikkien mieleen. Kun joku kysyi kerran, millaiset mahdollisuudet meillä hänen mielestään oli yliopilaskirjoituksista selviämiseen, Avellaani vastasi: ”Kyllä teillä hyvät mahdollisuudet on. Olenhan *minä* opettanut teitä jo kolme vuotta”. Ja kun luokkatoverini *Jouko Lintunen* kerran väitti, että häntä oli rokotettu jostakin virheestä kuuden pisteen verran, vaikka kysymyksessä oli vain kahden pisteen virhe, Avellaani kaivoi esiin mustan muistikirjansa: ”Lintunen on siis sitä mieltä, että tästä on otettu liikaa pisteitä. Vai niin. Katsotaanpas, miten ne Lintusen asiat oikein ovat”. Hän lehteili hetkisen kirjaansa ja näytti hämmästyvän. ”Täällähän on Lintusella seiska mutta täytynee tarkistaa numero. Eihän sellainen mies, joka luulee kuuden pisteen virhettä kahden pisteen virheeksi voi millään saada todistukseen viitosta enempää”. Sitten Avellaani pisti muistikirjan takaisin taskuunsa ja poistui päättään pudistellen. Sen koommin ei kukaan ruvennut väittelemään hänen kanssaan kirjallisten kokeiden arvostelusta.

Miten seuraavaksi tuli latina

Yliopistossa oli taas edessä uusien kieliopintojen aloittaminen. Oli suorit-

tava pro exercitio-koe saksan lisäksi myös latinassa. En ollut opiskellut sitä lainkaan, sen kieliopin vaikeudesta kerrottiin pelottavia tarinoita ja opiskelijoiden perimätieto tunsu useita tapauksia, joissa jonkun onnettoman akateeminen ura oli ikaajoiksi tyssännyt latinaan. Mutta eihän yrittänyttä laiteta, niin että ilmoittauduin yliopiston latinan alkeisluennoille, joilla oli määrä käydä kahdessa lukukaudessa läpi kolmen vuoden oppikoulukurssi.

Olin aina katsonut olevani heikko kielissä. Siksi olin hämmästellyt menestystäni englanninkielessä. Pääasiallinen vaikeuteni saksan kohdalla oli ollut siinä, etten ollut ymmärtänyt pökäsen pölähtävää edes suomen kieliopista. Äidinkielen *lauseenjäsennys* oli tuottanut minulle lukemattomia onnettomia koulumuistoja ja nyt odotin pelolla sitä, että latinan kielioppi suistaisi minut opintielästä niin sanottuihin käytännön töihin.

Omituista kyllä, latinan kielioppi tuntui suorastaan helpolta. Latinan kurssia piti tosi virtuoosi eli silloinen maisteri *Päivö Oksala*, joka ei ollut vain kuuluisa latinisti vaan myös erinomainen opettaja. Yli neljäkymmenen oppilaan koululuokkia pidettiin suurina, mutta Oksalalla oli opetettavanaan luentosalillinen opiskelijoita. Se oli määrä, joka olisi saanut kenen tahansa koulunopettajan kalpenemaan, mutta Oksalaa se ei hätkähdyttänyt.

Ensimmäisellä viikolla tiedustelin, voisiko hän neuvoa minulle jonkun hyvän yksityisopettajan, joka auttelisi minua pahimpien paikkojen yli. Yllätyksekseni Oksala kehotti kysymään häneltä suoraan, jos luennon mitään jotain epäselvyyttä ilmeni. Otin siitä tavakseni todella kysyä, kun aihetta oli. Aluksi se oli hiukan hirvittävää, koska tuntui pahalta avata suunsa satapäisen, hiljaisen opiskelijajoukon keskellä. Muutamassa viikossa tilanne kuitenkin muuttui niin, että minua alettiin pitää suorastaan jonkinlaisena esikyselijänä.

Loistava opetus ja kova paneutuminen niin sanastoon kuin kielioppiinkin johti siihen, että selvisin keväällä latinasta kiitettävästi. Oksala kehotti minua jatkamaan latinan lukuja, koska minulla kerran oli nyt *hyvä pohja*. Hylkäsin kuitenkin latinan muiden opintojen kannalta tarpeettomana, ja siinä tein taas pahan virheen. Suurella työllä luotua hyvää pohjaa ei todellakaan olisi kannattanut päästää homehtumaan.

Mistä sitten johtui se, että latinan kielioppi ei tuottanutkaan vaikeuksia? Olen selittänyt asian itselleni sillä tavalla, että koska olin aloittanut koulunkäynnin vuotta nuorempana kuin oikeastaan olisi pitänyt, abstraktinen ajattelukyky oli vuoden verran koulun aikatauluista jäljessä. Se, mikä oli tuottanut suuria vaikeuksia varhaisessa teini-iässä, ei enää tuottanutkaan minkäänlaisia vaikeuksia kahdeksantoistavuotiaalle. Latinan opintojen alkuun tultaessa olin tietämättäni ilmeisesti ylittänyt jonkinlaisen henkisen kypsyymisen kynnyksen. Itse asiassa minulle olisi saattanut olla arvaamatonta hyötyä siitä, että olisin jäänyt luokalle edes kerran.

Piironen opetukset käytännössä

Tultiin kesään 1952. *Suomen ylioppilaskuntien liitto* järjesteli niinä aikoina edullisia opiskelijamatkoja muun muassa Englantiin. Luokkatoverini *Asko Tarkka* oli ollut sellaisella matkalla kesällä 1951 ja ollut kaikkeen kokeensa kovin tyytyväinen. Saatuaani matkarahat vanhemmiltani päätin minäkin yrittää samaa. Kuukausi Lontoossa kiinnosti minua paljon enemmän, kuin samanaikaiset olympialaiset Helsingissä. Asko oli asunut Mrs. *Letitia Bernaardtin* luona *East Finchley*ssä ja minäkin kirjoitin ja varasin bed & breakfast-majoituksen samasta paikasta. Mutta sitten kävi ilmi, että asuminen yhteismajoituksessa kuuluikin matkapaketin hintaan, joten kirjoitin taas Mrs. Bernaardtille ja peruutin varaukseni. Siinä tein erehdyksen, kuten myöhemmin kävi ilmi.

Olin ollut 1949 alkaen loma-aikoina toimitusharjoittelijana *Lahti*-nimisessä sanomalehdessä. Niinpä sain matkalle lähtiessäni sieltä kuvallisen ja leimatun paperin, jossa päätoimittaja ja toimitussihteeri todistivat, että kuuluin lehden toimituskuntaan. Paperista ei tosin ollut paljoakaan hyötyä. Pääsin sen avulla maksutta *Madame Tussaudin Vahakabinettiin*, mutta minnekään muualle se ei avannut ilmaista pääsyä.

Matkasin *Botnia*-laivalla Helsingistä Kööpenhaminaan, jossa asuttiin pari päivää ylioppilaiden yömajassa. Köpiksestä matkan piti jatkua sodan aikaisesta kuljetuskoneesta matkustajakoneeksi muunnetulla *Eagle Aviation Ltd:n* nelimootorisella *Avro Yorkilla* Lontooseen, jonne oli järjestetty majoitus *Tavistock Squaren* reunalla olevaan *student hosteliin*. Matkaan sisältyi myös kolmiviikkoinen kaupallisen englanninkielen kurssi *City of London Collegen* kesäyliopistossa.

Kuinka ollakaan, kaikki ei sujunut aivan suunnitelmien mukaan. Kun toiset marssivat iloisina lentoasemalle, SYLin tanskalaiset edustajat kut-suivat minut kuulemaan ilmoitusta siitä, että he olivat vahingossa ottaneet matkalle yhden liikahenkilön, jolle ei ollut lentopaikkaa. Se ylimääräinen matkustaja olin minä, koska olin ilmoittautunut matkalle viimeisenä. Sain käteeni junalipun *Gedseriin*, laivalipun sieltä *Harwich Hookiin* ja junalipun *Harwichista* Lontooseen. Juna tulisi *Liverpool Street Stationille*, jossa tanskalaisten yhdysmies olisi minua vastassa ja opastaisi minut hosteliin. Lento-liikenne ei ollut vielä yhtä tiheätä kuin nykyään, ja jollen olisi suostunut tähän järjestelyyn, olisin saanut odottaa kaksi viikkoa Kööpenhaminassa. Mikäs siinä auttoi. Lähdin jyskyttämään junalla halki Tanskan.

Laivamatkalla aloin ajatella, että koska tanskalaiset olivat sotkeneet asiat jo kerran, he saattaisivat sotkea ne uudelleenkin. Tulisin Lontooseen lauantaina ja mikä sen takasi, ettei tanskalaisten edusmies olisikin lähtenyt viikonlopun viettoon?

LAHDEN KIRJAPAINO- JA SANOMALEHTI-OSAKEYHTIÖ

SANOMALEHTI LAHTI

PUHELIMET:

Kirjapainon konttori .	20 25
Kassa ja ilmoitukset .	24 00
Tilaukset	22 25
Levikkipainokset ..	22 25
Toimitus 21.08. 22.25. 25.25	25 25

LAHTI 12.7.1952.
Rautatieenk. 2

This is to certify, that Mr. Kai
Rikhard Lehtonen is a member of the editorial
staff of the newspaper "Lahti", Lahti, Finland

A. V. Mattila

A. V. Mattila,
chief editor.

A. Leiponen

A. Leiponen,
managing editor.

LAHDEN KIRJAPAINO- JA
SANOMALEHTI-OSAKEYHTIÖ

Kun en ollut vakinainen toimittaja eikä minulla ollut juhlallista *lehtimieskorttia*, minun oli tyytyminen tällaiseen paperiin. Olisi tosin näyttänyt paremmalta jos siinä olisi lukenut Editor-in-Chief ja Managing Editor!

Niinpä palautin Piirakan opetukset mieleeni ja tutkin tarkkaan kartoista, millä tavalla pääsisin Liverpool Streetiltä maanalaista käyttäen *Euston Squaren* asemalle, joka oli Tavistock Squarea lähinnä.

Pahat aavistukseni toteutuivat. Tanskalaisten lupaamaa opasta ei näkynyt eikä kuulunut, joten kanniskelin matkalaukkuni maanalaiseen ja ajelin *Circle Linella* perille. Vasta Euston Squarella törmäsin asiaan, josta Piirakka ei ollut maininnut. Siihen nimittäin, että maanalaisen asemilta useimmiten

Euston Squaren maanlaisasema, joka opetti minulle yhden maanalaisen käytön keskeisistä kohdista: On katsottava tarkkaan, mistä kohdin pyrkii ulos.

aukeaa uloskäyntejä moneen suuntaan tai saman kadun eri puolille. Olin katsonut kartasta, että minun piti maanalaisesta noustessani kääntyä oikealle, mutta tämä edellytti, että olisin tullut päivänvaloon *Euston Roadin* eteläisivulla. Murphys lain mukaanhan kaikki, mikä voi mennä vikaan, menee vikaan, ja niin ollen ajauhin kadulle sen pohjoisreunalla. Käännös oikealle alkoi siis viedä minua 180 astetta väärään suuntaan. Lontoossa oli kuuma, matkalaukku painoi, en ollut syönyt mitään koko päivänä ja aloin väsyä. Käveltyäni ehkä kilometrin verran kysyin neuvoa ja sain opastusta joltakin vastaan tulijalta. Siis pä takaisin, ja kun maanalaiselta Tavistock Squarelle olisi ollut puolisen kilometriä, hikiselle patikkaretkelleni kertyi mittaa noin kaksi ja puoli kilometriä.

Hostelissa olivat ihmeissään, kun sinne ilmaantui vielä yksi matkalainen edellisenä päivänä saapuneiden lisäksi. Tanskalaiset eivät olleet ilmoittaneet heille mitään ja majapaikka oli täynnä. Niinpä löysin itseni kadulta ensimmäisenä Lontoon-iltapäivänäni.

Olen näköjään pannut talteen monenlaisia dokumentteja ensimmäiseltä Englannin-matkaltani. Saattaa tuntua hassulta, mutta näin jälkeensä ajatellen se oli erinomaisen hyvä juttu. Mistäpä muuten enää vuosien päästä voisin löytää kaikki ne pikku yksityiskohdat ja tiedot, jotka haluaisin jostakin syystä palauttaa jälleen mieleeni?

Vieressä "Englannin SYL:n" eli *National Union of Studentsin* toimistotyöltä saamani ohjelappu luonnollisessa koossa.

Mrs. SEGRUE

38, Acton Street,

Go by 18B bus to

GRAYS INN ROAD.

Acton Street is about
the 2nd or 3rd turning
on the left.

Tel. TER 9600

Sen koomin eivät tanskalaiset ole kuuluneet suurimpiin suosikkeihini.

SYLin englantilaisen vastineen toimisto sijaitsi aivan siinä vieressä *End-sleigh Street*illä ja kun en muutakaan keksinyt, menin sinne. Toimisto oli tietenkin kiinni, mutta kun olin aikani kolkutellut, muuan ystävällinen virkailijatyttö avasi oven. Hän oli siellä sattumalta jotain ylitöitään teke-mässä ja tiesi, että muuan Mrs. *Segrue* vuokraili yösijoja opiskelijoille. Tyttö soitti Mrs. Segruelle ja kuuli, että siellä olisi vuode vapaana samassa huoneessa erään irlantilaispojan kanssa. Sain oheisen matkaohjeen ja puoli tuntia myöhemmin olin *Acton Street*illä.

Kyselin ruokapaikkaa ja sain neuvon etsiä *Lyon's Corner Housea*. Tietenkin unohdin nimen ja senkin, mistä kulmasta piti kääntyä minnekin. Kyselin vastaantulijoilta *Lime Housea* (elokuvistakohan sellainenkin nimi oli jäänyt mieleeni), mutta he ihmettelivät ja arvelivat, että se olisi *East End*issä. Lopulta löysin pienen elintarvikepuodin, josta ostin leivänpöytä, voipalan ja hiukan juustoa ja palasin takaisin kämpälleni niitä mutustelemaan. Maaliskuun yhdeksäntenätoista 1995 yövyin taas kerran niillä seuduilla Lontoossa ja kävelin varta vasten katsomaan, vieläkö talo oli paikoillaan. Olihan se, ja selvästikin kunnostettuna.

Sunnuntaina tapasin jo porukan muutkin jäsenet hostelissa ja sain sieltä vuodepaikan. Tämäkin hostel oli lähinnä yömaja ja vielä kehnompikin se, missä olimme yöpyneet Kööpenhaminassa. Se oli niin erinomaisen epätyytyttävä paikka, että maanantaina koko porukka päätti lähteä etsimään asuntoja omin neuvoin muualta. Majoituksesta maksamamme rahat palau-

Tässä ollaan rouva Bernaardtin *breakfast*-pöydässä. Taimpana keskellä kahvipannu kädessään itse Mrs. Oikealla istuva ylivalottunut nuori mies on huone-toverini Anré Wagner Pariisista. Hänen takanaan hämmöttää britti, joka laati väitöskirjaa ranskankielen prepositiosta *à*. Vasemmalla kahden ranskalaisen tytön välissä Alain Thierson Deauvillestä. Tyttöjen nimiä en enää muista.

Leatitia-rouvalla oli ranskalaisia sukujuuria, ja siksi hänen luonaan asusti usein ranskalaisia opiskelijoita. Väitöskirjan laatijakin oli mieltynyt juuri paikan ranskalaiseen ilmapiiriin.

tettiin meille takaisin. Ihan helppoa majapaikan löytäminen ei ollut, vaikka läheinen *Guildford Street* olikin täynnä täysihoitoloita. Lopulta päädyin *Park House Hotelliin*, 30 *Guildford Street*illä. Hotellia piti vanha italialainen vaimoineen. Se oli kolkko ja ikävä paikka, aamiainen oli huono ja teinkin sopimuksen vain viikoksi. Aloin oppia, että miellyttävä majapaikka on A ja O matkaviihtymyksen kannalta.

Tässä sitten kuva Bernaardtin puolihoitolan *bed*-puolelta. André loikoilee vuoteellaan ja minä olen ryhtynyt pakkaamaan seuraavana päivänä Tanskan ja Ruotsin kautta alkavaa kotimatkaa varten. Syntymäpäivälahjaksi saamani nahkainen matkalaukku oli muuten hyvä, mutta painoi turhan paljon tyhjänäkin.

Pari päivää myöhemmin kävin East Finchleyssä kyselemässä, josko Mrs. Bernaardtilla olisi sattunut olemaan tilaa täysi- tai pitäisikö sanoa puolihoitolassaan 29 *Lynmouth Road*illa. Englannissa kuten Suomessakin elettiin vielä osittaisen säännöstelyn aikaa ja Asko oli kertonut, että mm. lihasta oli pulaa. Siksi olin ottanut mukaani tukevan pötkyn meetwurstimakkaraa viedäkseni sen Letitia-rouvalle jonkinlaiseksi hyvitykseksi peruutuksestani. Makkarasta oli nyt paljonkin hyötyä, sillä se lämmitti tunnelmaa niin, että pääsin loppuviikoiksi hänen *bed & breakfasteilleen* ja matkustelin päivittäin *Northern Linella* edes takaisin East Finchleyn ja *Moorgaten* väliä.

Olen kertonut näin pitkään ensi tutustumisestani Lontooseen koska tarina osoittaa, että jouduin heti kättelyssä käyttelemään englantia aika monipuolisesti ja että Piironen ansaitsi suuret kiitokset opetuksestaan.

Moorgate 84 ja City of London Collegien pääovi.

City of London Collegessa 21.7. - 15.8. 1952

City of London College sijaitsi *Moorgate*-nimisen kadun varrella, numerossa 84. Kadulla oli siis sama nimi kuin lähimmällä maanalaisen asemallakin. Collegien ympäristö Lontoon *Cityssä* ja nykyisen *Barbicanin* tienoot olivat vielä silloin pahasti raunioina saksalaisten suuren *Blitzinsä* aikana suorittaman saneerauksen jäljiltä. Olihan toisen maailmansodan päättymisestä kulu-
nut vasta seitsemän vuotta.

Kurssin alussa jouduin ensimmäisen kerran tekemisiin ns. tasokokeiden kanssa. Panin rastin väärään paikkaan sellaisten oikein / väärin-kysymysten kohdalla kuin *Sea water is salt* ja *Cauliflower is a flower*. Sen seurauksena jouduin ryhmään, jossa oli enimmäkseen tanskalaisia ja saksalaisia. He äänsivät englantia hirvittäväällä tavalla. Opettajat sitten ihmettelivät, miksi olin muutamaa pykälää liian alhaisessa ryhmässä, mutta itse olin oikeastaan

Tässä lisää matkalta tallennettua pikkuriikkamaa eli maanalaisen kartta ja matkalippuja, jotka olin liimaillut matkalta tekemäni valokuva-albumin sivulle.

iloinen. Kerrankin sain tilaisuuden hiukkasen loistaa kielitaidollani! Nämä muistot nousivat elävinä mieleeni kun kesällä 1996 jouduin Nizzassa ranskan kurssilla samaan ryhmään kuin joukko japanilaisia. He eivät saaneet suustaan yhtään ymmärrettävää ranskan sanaa, ja opettajien mukaan tasokoe oli mennyt pieleen. Pelkkää kirjallista osaamista mitannut koe oli osoittanut, että japanilaiset hallitsivat *kieliopin* yhtä hyvin kuin omien taskujensa

sisällön, mutta *puheilmaisun* ja ääntämyksen laita olikin sitten niin ja näin. Oli tosi kamalaa saada johonkin työryhmään kavereikseen pari tällaista veikkoa tai siskoa, kommunikaatiosta kun ei tullut mitään.

Palataanpa kuitenkin takaisin aikajärjestykseen.

Olin usein kuunnellut *BBC*:n suomenkielisen osaston Suomeen suunnattuja lyhytaaltolähetyksiä, joista suosituin oli nimeltään *Kello viiden tanssihetki*. Lontoossa ollessani kävin niin ollen myös tätä suomenkielistä osastoa katsomassa *Bush House*ssa *Strand*illa ja pääsin seuraamaan yhtä heidän lähetyksistään. Enpä osannut aavistaa, että neljäkolmatta vuotta myöhemmin olisin radiotoimittajana siellä töissä itsekini!

Luentojen kuuntelun ohella kurssilla tehtiin myös runsaasti kirjallisia harjoituksia. Pari niistä on säilynyt ja liitän tähän tekstit sekä jäljennökset opettajien antamasta arvostelusta. Heidän tekemänsä poistot on viivattu yli ja heidät tekemänsä lisäykset on lihavoitu. Nämä kaksi kirjoitelmaa eivät tosin ole paljon mistään kotoisin, vaikka käsitykseni englantilaisesta ruoasta onkin pääpiirteissään säilynyt samana. Purukumin myyntikirje on kamala ja olisi tuskin houkutellut ketään tekemään tilausta, mutta tyvestähän sitä puuhun nousee kaupallisen englanninkielen opinnoissakin.

Tässä tekstit. Ensin ajatuksia brittiläisestä ruoasta:

British food

My French roommate once said that there does not exist any British food. He was not quite right in saying so. Naturally, food exists even here, but it seems to exist in so small quantities (at least on the dining-table) that I cannot understand why people in Britain have not starved for many years ago. It is really amazing to watch some Englishman daily eat some tiny straps of beacon, a pair of potatoes and a bit of cake, drink a few cups of tea and however be in good condition and live happy at the same time when a foreigner - after having been acquainted with British food only for some weeks - begins to loose his weight and to wonder, why every Englishman is not a millionair (for naturally John Citizen saves a lot by eating so little).

As for the taste of British food it has to be said that the food mostly lacks salt and things like that - not always, however. On Wednesday, for instance, I got at the College refectory something that looked like meat, but then showed to have been made of vegetables. And for Heavens sake how it was peppered! After having got the first bit of it into my mouth, I repented that I had not read through the

Finally I would like to say, that one never gets enough or too much of British food (an Englishman would maybe think, that this is a compliment. What I mean, is ...er ... maybe it's best to put a full stop right here without further ~~explanations~~ explanations?). Any

Food

Do not use too familiar & colloquial a style when writing

Opettaja oli sitä mieltä, että kirjoitettaessa ei pitäisi käyttää liian tuttavallista ja puheenomaista kieltä. Yllä aineeni loppu ja opettajan arvio. Hän oli aivan oikeassa ja olisin ansainnut myös huomautuksen huonosta käsialasta ja sottaudesta ylipyyhkimisestä.

instructions for firebrand - the food, that "make-believe meat" was burning my poor mouth like red-hot iron. Maybe this was the exception that confirms the rule of "food, British, not-peppered", but I really wish never to meet an exception like that anymore.

It seems to me - don't know if it is true - that Englishmen do not use very much fruits as a part of their daily food, though fruits are is here phantastically cheap.

Finally I would like to say, that one never gets enough or too much of British food (an Englishman would maybe think, that this is a compliment. What I mean, is ...er ... maybe it's best to put a full stop right here without any further explanations!).

Kaupallista englantia kun kerran opiskelimme, saamiemme kirjoitustehtävien joukossa oli muun muassa erilaisia liikekirjeitä. Yksi ensimmäisistä oli purukumin myyntikirje, jossa asiakkaalle piti kertoa tulossa olevasta hinnan-korotuksesta, tietysti jotta hänet saataisiin houkutelluksi (tai pelästytyksi) tekemään iso tilaus. Yritelmästäni löytyi korjattavaa mm. pilkutuksen osalta. Seuraavassa kirje kokonaisuudessaan:

6th Aug., 1952

Dear Sirs,

*Owing to the increase in the prices of best quality sugar and corn syrup as well as in the salaries **and wages** a considerable raise of the price of chewing gum must be expected within two months.*

To continue with the present price would force us to lower the quality of our "Tommy-gum", so we have no other choice, than raise our price.

*However, we hold **now at the present** very considerable quantities of chewing gum. When our present stock is exhausted, we cannot replace it and our new price list will show an advance of 11¼ %. Therefore, this is a most opportune time, while prices are still at their low level, to increase your present stock. We strongly advice you to send your order without delay, as we expect a heavy demand for our superior and, as you know, very popular "Tommy-gum"!*

Assuring you of best service at all times

We remain

Yours faithfully

Anglo-American Chewing-gum Co. Ltd.

"And do not hiss!"

Englantilaiseen kulttuuriin tutustuttiin myös monella tavalla ja tässä pieni epätavallinen tarina siitä, mitä pulmia pienetkin kulttuurierot voivat tuottaa.

Collegen juhlasalissa oli kerran järjestetty suuri illanvietto eli *Informal Dance*. Häpeäkseni minun täytyy tunnustaa, että luulin sitä tilaisuudeksi, jossa tanssin lomassa jaettaisiin informaatiotakin, mutta tulipahan opittua sekin, mitä sanat *formal* ja *informal* tuollaisissa yhteyksissä tarkoittavat. Se nyt ei kuitenkaan kuulu tähän. Ohjelmassa oli myös vanhoja brittiläisiä tansseja, joita esitti muuan Collegen iäkkäimmistä opettajista vaimonsa kanssa. Esitysten välillä hän selosti tansseja, mutta kun ulkomaalainen opiskelijayleisö kohisi niin, että puhe ei kuulunut, jotkut alkoivat vaatia hiljaisuutta sihistelemällä: *Shssh shssh!* Osoittautui, että englantilaisittain tämä tarkoittikin halveksumisen osoitusta eikä hiljaisuuden vaatimista, ja itse rehtori puuttui asiaan. "Jollette pidä esityksestä, voitte kyllä tulla sivistyneeseen tapaan sanomaan siitä minulle, mutta älkää sihistä - *do not hiss!*" hän huusi. Asia selvitettiin nopeasti ja rehtori joutui pyytelemään anteeksi. "Tapanani ei ole puhua pikaistuksissani, ja kun sen teen, saan tavallisesti

low level, to increase your present stock. We strongly advise you to send your order without delay, as we expect a heavy demand for ~~the~~ our superior and, as you know, very popular "Tommy-gum".

Assuring you of best service at all times

We remain

yours faithfully

Anglo-American Chewing-gum Co. Ltd.

Vly.

Very Good arveli opettaja yrityksestäni kirjoittaa purukumin myyntikirje. Laadittuani myöhemmin elämässäni kaikenlaisia mainostekstejä pilvin pimein, en kyllä antaisi kyhäelmästäni edes arvosanaa Good. Ehkäpä opettaja halusi vain rohkaista aloittelijaa tai ehkäpä häntä miellytti sanaleikki Tommy-gum. Jos näet gumin tilalla pannaan gun, saadaan konepistoolia tarkoittava Tommy-gun.

katua, kuten nytkin. Luulin että sihistelitte, koska ette pitäneet esityksestä. Sitten minulle selitettiin, että halusitte vain vaatia hiljaisuutta kuullaksenne kollegani selitykset paremmin. Pyydän anteeksi!"

Hear, hear! vastasi yleisö ja ilta jatkui leppeän *informalina*.

Bilingual

Kun tarkoitukseni oli pyrkiä Yhdysvaltoihin ASLA-stipendiaattina, kävin 1961 suorittamassa englanninkielen (vai amerikankielen) kokeen *Suomalais-Amerikkalaisen stipenditoimikunnan* edessä. Silloin ei ollut nykyisen kaltaisia tietokoneistettuja kokeita, vaan osallistujat kokoontuivat suureen luentosaliin, jossa he saivat oman tunnusnumerosa ja koepaperit täytettäväkseen. Kokeeseen kuului myös lyhyen vapaamuotoisen kirjoitelman laatiminen.

Kun koe oli mielestäni kovin helppo, sain kaiken valmiiksi jo paljon ennen kuin aika meni umpeen. Niinpä ryhdyin käymään papereita vielä kerran lävitse tarkistusmielessä. Koetta johtanut amerikkalaismies havaitsi tämän ja hermostui. Hän juoksi selittämään jotakin suomalaisille virkailijoille ja heti kuulutettiin, että papereiden selaaminen oli kielletty. Huomasin, että tämä amerikkalainen tutki nyt muiden virkailijoiden kanssa istumajärjestystä ja pani ilmeisesti mieleen numeroni ja naamani.

Kun menin aikanaan hänen luokseen tulosta kuulemaan hän näytti kovasti riemastuvan ja selitti, että koe oli kyllä muuten mennyt hyvin mutta että olin yrittänyt liikaa (*you tried too hard*) vapaamuotoisen kirjoitelman kanssa. Siitä oli sen vuoksi tullut huono, eikä koettani voinut hyväksyä. Olisi tietenkin ollut reilumpaa, että hän olisi selittänyt asian todellisen syyn, mutta silloinhan olisi tullut ilmi, että järjestäjät olivat itse unohtaneet tehdä pelisäännöt selviksi heti alussa. Pidin häntä lapsellisena ja hänen makeileva puheentapansakin teki minuun vastenmielisen vaikutuksen, mutta en tietenkään ryhtynyt väittelemään. Minulla oli kyllä aikaa odottaa, että hän menisi takaisin sinne, mistä oli tullutkin.

Vuotta myöhemmin osallistuin kokeisiin uudelleen. Tutkija oli nyt vaihtunut, pelisäännöt selitettiin asianmukaisesti ja tulokseni oli 93 oikein sadasta. Yleisarvosana oli *bilingual* eli siis kaksikielinen, mikä todistaneekin kyllin selvästi, että edellinenkin koe olisi ollut OK, jos tutkija itse olisi ollut OK. Minun kannaltani viereinen tutkinnosta saamani todistus on sikäli merkittävä, että muita sellaisia minulla ei ole. Ei ole koskaan tullut tarvetta testailla vastaavasti muuta kielitaitoani.

Suuttumuksen siunaukselliset seuraukset

Vaikka englannista olikin tullut tärkein vieras kieleni havaitsin jo Helsingin yliopistossa pian, että myös koulussa saavutetusta saksan taidosta oli yllättävän paljon hyötyä, sillä saksalaisten kurssikirjojen lukeminen sujui sanakirjoita. Koulu oli ilmeisesti antanut aika hyvän sanavaraston. Saksan taitoni oli passiivista lajia, ja saksan puhumista en uskaltanut ajatellakaan.

Jouduin sitten vuonna 1963 *UNESCO*n stipendiaattina viikoksi silloisessa Länsi-Saksassa sijainneeseen *Sonnenbergin* kurssikeskukseen, jossa opiskeltiin saksaa ja jossa muita kieliä ei saanut käyttää. Eräänä päivänä oli ohjelmassa luento, jonka piti joku Berliinissä toimineen *Freies Universitätin* amerikkalainen mutta saksaa puhunut professori. Hän tarinoi niitä ja näitä Euroopan uusimmasta historiasta ja tuli sitten sanoneeksi, että Suomi oli ainoa maa Euroopassa, jonka Neuvostoliitto oli miehittänyt, ja josta se oli vetänyt joukkonsa pois.

On huomattava, että hän puhui Suomesta yleensä, eikä esimerkiksi Porkalan tukikohdasta. Professorismiehen tietämättömyys historian kulusta

A true copy of the signed original

Irma Uusi-Heikkilä

Irma Uusi-Heikkilä

The Finnish Committee on Study and
Training in the United States**The Finnish Committee on Study and Training
in the United States**Name Kari R. LehtonenPlace of Examination Helsinki, Finland Date Jan. 1961
September 1960RESULT OF ENGLISH PROFICIENCY EXAMINATIONEnglish Usage Test (written)Numerical score out of possible 100: 93Code: 80-100 - adequate English for
formal programmes
50-80 - adequate English for
informal programmes
below 50 - additional instruction necessarySpeaking and UnderstandingNumerical score out of possible 100: 90

Code: as above

EssayGeneral quality: (excellent, good, fair
or poor) ExcellentGeneral Comments:Recommendations:Candidate's over-all grade: A - Bi-lingual
B - Fluent
C - Fair A
D - InsufficientThe above candidate is judged able to participate in study and
training conducted in English at the following level:"Formal" - academic course work,
research or observation Formal

"Informal" - research or observation only

Edward H. Killen Edward H. Killen, Examiner in English, The
Finnish Committee on Study and Training in the U.S., Satamakatu 2, Helsinki

ajoi veret päähäni niin, että huomasin pyytäneeni puheenvuoroa, joka minun oli tietenkin pidettävä saksaksi. Vielä noustessani puhumaan etsin mielessäni sanoja, mutta ihmeekseni havaitsinkin, että päässäni pokahti

auki jokin henkinen korkki, sillä saksankieli pulppuili suustani vuolaana ja kieliopillisestikin suhteellisen virheettömänä. Valistin professoria siitä, että Neuvostoliitto sen paremmin kuin kukaan muukaan ei ollut miehittänyt Suomea ja että Euroopan sotaa käyneiden maiden pääkaupungeista vain Lontoo, Helsinki ja Moskova olivat säilyneet miehitykseltä.

Professori yritti säilyttää kasvonsa ja tiedusteli hiukan alentuvasti *von oben herab*, olisiko Suomi voinut varjeltua, jos Neuvostoliitto olisi todella halunnut sen miehittää. Tästä sain aiheen näpäyttää häntä sanomalla, että oli aivan eri asia puhua siitä, mitä oli *todella tapahtunut* kuin spekuloida sillä, mitä olisi mahdollisesti *saattanut tapahtua*. Huomautin vielä, etteivät jossittelut muuttaneet muuksi hänen ensimmäisen väitteensä virheellisyyttä ja istuuduin - hiukan palavissani mutta tyytyväisenä.

Siitä pitäen ei saksankielen puhuminenkaan ole tuottanut minulle vaikeuksia. Tosin olen pannut merkille, että aitojen saksalaisten kanssa ei koskaan pidä riidellä saksaksi. Siinä jää aina vaille viimeistä sanaa.

Viivästyneet venäjän opinnot

Kouluaikananihan en siis ollut halunnut opiskella venäjää. Kun myöhemmin eli 1970-luvun alussa jouduin oppikirjantekijän työssäni tekemisiin venäläisten kollegojen kanssa havaitsin, että kohtuullisesta venäjän taidosta olisi ollut paljonkin iloa. Niinpä ilmoittauduin venäjän alkeiden tehokursseille Kauniaisten *Työväen Akatemiaan*. Opetus käsitti kuusi tuntia venäjää päivässä, kurssi kesti kaksi viikkoa ja erittäin edulliseen hintaan sisältyi myös erinomainen täysihoito.

Nyt en enää pelännyt kielioppia, mutta uuden kirjaimiston oppiminen huolestutti. Hämmästykseni se osoittautui helpommaksi kuin mitä olin kuvitellut. Sitä ei voinut verratakaan vasta kirjoittamaan opettelevan lapsen kohtaamiin vaikeuksiin, sillä kirjoittamisen motoriikkahan oli jo hanskassa, samoin kirjainten hahmottaminen. Niinpä opiskelu lähti sujumaan mukavasti ja kaikki tuntui tutulta myös sikäli, että opetusmenetelmät olivat niitä samoja, joihin olin jo tottunut niin koulussa kuin yliopistossakin. Sitä paitsi saatoin selvästi havaita, että aikaisemmista muiden kielten opinnoista oli paljon hyötyä. Ikää minulla oli runsaat 40 vuotta ja uusien sanojen ja asioiden mieleen painaminen oli yhä helppoa.

Heti alussa harjoiteltiin silloin vielä vähäisen sanavarastomme käyttöä mm. niin, että kunkin piti esitellä itsensä ja ammattinsa vierustoverilleen. En vielä tiennyt, mitä oli *opettaja* venäjäksi, mutta kirjassa oli ollut sana *kirjanpitäjä*. Niinpä ilmoitin olevani *buhgaltjer*. Lounaalla naapurini sitten hämmästeli: ”Luulin sinua opettajaksi. En tiennytkään, että olet kirjanpitäjä”. Siinäpä tuli esiin muuan suomalaisen kieltenopiskelun kompastuskivi. Sitä halutaan olla niin osaavia että. Jollei tiedetä juuri oikeaa

sanaa, ei uskalleta käyttää mitään muutakaan, vaan ollaan mieluummin hiljaa. Kukaan ei uskalla *näytellä* mitään vaan pysytään tiukasti totuudessa. Pieni leikkimielisyys ei olisi pahitteeksi kieliopinnoissakaan.

Oppikirjana oli *Opi venäjää 1-2*, tekijöinä *Muusa Ojanen* ja *Anneli Halko*. Se oli selväpiirteinen kirja ja auttoi opiskelijaa johdonmukaisesti eteenpäin. Opettajat *Liisa Honka* ja *Anna Strengell* olivat mielestäni tosi taitavia. Heidän pyrkimyksensä oli selvästi oppilaiden ilmaisuvalmiuden kehittäminen, ja kun siihen kiinnitettiin heti alusta alkaen paljon huomiota, havaitsi edistymisen itsekin. Se taas rohkaisi jatkamaan.

Seuraavina parina vuotena kävin näitä tehokursseja kaikkiaan kymmenisen viikkoa ja tuloksena oli vallon tyydyttävä keskusteluvalmius. Muistan, miten yhden kesän kursseilla opettajana toiminut neuvostoliittolainen *Valentina Mithrohina* seuraavana kesänä tavatessamme tervehti minua venäjäksi ja kyseli kuulumisia. Vastasin venäjäksi ja Valentina ilahdutti. *Reagirujet!* hän huudahti suomalaisille opettajille yllättyneenä siitä, että olin ymmärtänyt hänen puheensa ja vastannut hänelle. ”Mehän sanoimme, että niin käy” opettajat nauroivat ja minä yritin puolestani näyttää coolilta. ”No totta kait reagoin, mitä sitten luulitte? Ja kertokaahan, mitä kuuluu itsellenne?”

Yhtenä kesänä istuin kursseilla kokonaisen kuukauden ja sen jälkeen tuntui siltä, että venäjä pursui ulos korvistakin. Vähään aikaan en jaksanut venäjää ajatellakaan. Mutta kuinka ollakaan, muutaman viikon kuluttua se alkoi yhtäkkiä luistaa ihan sujuvasti. Kun aikanaan tapasin venäläiset kollegat uudelleen, tervehdin heitä heidän omalla kielellään sanoen, että nyt emme enää tarvitse tulkkia. Heidän hämmästyksensä korvasi opiskelun vaivat moninkertaisesti ja on vieläkin hauskimpia kielten opiskeluun liittyviä muistoja.

Toinen hauska muisto on Leningradista, jossa minun piti suomalais-neuvostoliittolaisen oppimateriaaliseminaarin päättäjäsillallisella luovuttaa neuvostokollegoille Huittisten hirvenpään jäljennös *Oppikirjantekijät r.y.:n* lahjana. Hetken tullen kilistin lasiani, nousin ja aloitin venäjäksi: ”Kunnioitetut neuvostoliittolaiset kollegat”. Pitemmälle en päässyt, kun edessäni istunut tulkki nousi seisomaan ja alkoi kääntää sanojani, ei siis suomesta venäjäksi vaan venäjämästä suomeksi. ”Ohoh”, sanoin hämmästyneenä, ja koko kuulijakunta puhkesi tilanteen tajuttuaan hilpeään nauruun. Puheen loppuosa meni sitten ilman mutkia. Puhe venäjäksi, tulkin käänös suomeksi.

Lopulta venäjälle kävi samalla tavalla kuin latinallekin. Lähdin puoleksi-toista vuodeksi töihin Englantiin ja venäjän opintoni keskeytyivät juuri siinä vaiheessa, jossa monet asiat olivat jo alkaneet mennä selkäyttimeen. Käytön puutteessa taito rapistui ja siinä sitä sitten taas oltiin.

Eläkeläisen ranskankielen opinnot

Näin olemmekin päässeet 1990-lukuun.

Vaimoni oli sivutöikseen harrastellut ranskaa jo usean vuoden ajan, ja nyt ryhdyimme käymään yhdessä työväenopiston iltakursseja. Ajattelimme myös Kauniaisten Akatemiaa, koska olin aikoinaan saanut myönteisen käsityksen sikäläisistä venäjän kursseista. Mutta osoittautui, että nykyaikainen bisneshenkinen ajattelutapa oli iskenyt sinnekin, ja kursseista oli tullut aivan yksinkertaisesti liian kalliita meille. Yhdellä kesäisellä viikon jaksolla tosin kävimme tilannetta tutkimassa mutta havaitsimme, että se ei vetänyt lähimainkaan vertoja noille kohta kahden vuosikymmenen takaisille venäjän opintojaksoille.

Niinpä *työväenopiston iltakursseista* tuli meille moneksi vuodeksi lähes elämäntapa. Aluksi ne tuntuivat hyviltä. Yllätyksekseni totesin, että kouluaikainen ranskan opettajani oli tehnyt tukevan pohjatyön. Sanavarastossa tuntui löytyvän eikä ääntämyksessä ollut ongelmia. Minulle alkoi valjeta, että niin paljon moitittu *vanhanaikainen* kieltenopetus oli sittenkin ollut mainettaan parempaa, ja esimerkiksi verbien *teemojen* vuosikymmenien takainen pänttääminen oli ollut kullan arvoista. Se, yhdistettynä Piiposen harrastamaan kommunikaatiovalmiuksien vahvistamiseen oli ollut tehokas menetelmä. Ajattelin, että jos ranskan opettajallani olisi ollut hiukan enemmän harrastusta puhevalmiutemme kehittämiseen, olisin lähtenyt koulusta yhtä käyttökieltä rikkaampana.

Vanhempi veljeni neuvoi minulle kouluaikoina, että vieraiden kielten opiskelua tehostaisi vieraskielisten kirjojen lukeminen ilman sanakirjoja. Hän vakuutti, että sanat toistuisivat kerran toisensa jälkeen uusissa yhteyksissä, jolloin niiden merkitys selvenisi ihan itsestään, ja niinhän asia todella oli. Niinpä olen yhä edelleen harrastanut tätä sanakirjatonta lukemista. Ranskan opiskelijoidenkin tarpeiksi on julkaistu lukuisia yksinkertaistettuja romaanitekstejä, jotka pienikokoisina painotuotteina mahtuvat takin taskuun. Siinä ne ovat aina mukana, kun bussimatalla tai jossakin jonottaessaan kaipaa hyödyllistä ajankulua. Hyväksi vaikkakin toisenlaiseksi matkalukemiseksi on osoittautunut myös *Jaques Delcosin* ja Yleisradion julkaisema *Carte de Visite. Expressions clés*.

Elokuvat ja televisio

Kouluaikana oivalsin myös, että elokuvat opettivat englanninkieltä ja varsinkin monia puhekielen ilmaisuja varsin näppärästi. Näen pitämistäni elokuvapäiväkirjoista, että lukioaikani katsoin 132 pitkää elokuvaa, joista 94 oli amerikkalaisia. Kun kuuli elokuvan sanat ja luki käännöksen laajensi sanavarastoaan kuin huomaamatta, vaikka olihan siinä joskus pulmansa. Jenkkifilmeissä toistui esimerkiksi usein sana *windermere* eli *hetkinen*, ja

Kaksi sivua elokuvissakäynti-päiväkirjoistani vuosilta 1945 ja 1946. Jo näidenkin filmien nimistä voi päätellä, miten huomattava vaikutus amerikkalaisilla elokuvilla on hyvin saatanut olla englannin/amerikan kielitaitojeni kehittymiseen ja siinä samalla *Mid-Atlantic*-aksenttini muovautumiseen.

Isäni arveli, että kävin elokuvissa liikaakin, emmekä kumpikaan tainneet oikein ymmärtää, että opiskeluahan se kaikki oli. Kielen ohella opin myös koko joukon elokuvien tekemisen perusteista, ja siitä taas oli suoranaista hyötyä myöhemmin, kun aloin tehdä töitä televisiolla. Kaiken lisäksi elokuvissa käyminen ei maksanut mitään. Oli näet niin, että eräs isäni luokkatoveri omisti lähes kaikki Tampereen elokuvateatterit ja oli antanut hänelle vuosivapaalipun niihin.

Tässäkin näkyy päiväkirjasta, että olen maksanut pääsylipun ainoastaan käydessäni katsomassa *James Cagney*-elokuvaa *Myrskylintuja* teatteri *Kino-Palatsissa*, sillä *Palatsi* ei kuulunut isäni luokkatoverille. Arvatkaapa, kumpi käytti leffakorttia enemmän: Isäni vai minä?

kysyin Piirakalta, miten *windermere* oikein kirjoitettiin, kun en sitten millään löytänyt sitä sanakirjoista.

Piirakkakin oli ymmällään, mutta lopulta asia selkisi helposti tuolla veljeni mainostamalla itseneuvovalla tavalla. Eiväthän ne sanoneet *windermere* vaan *wait a minute*. Tarvitsi vain kuulla se tarpeeksi usein eri näyttelijöiden suusta, ja siinä koko jutun salaisuus.

		Siinto 300	
26.	Kinema 9	<i>Harikön salaisuus</i> Wallace Beery Jouluku.	
3.	Hall 9	<i>VII TYNNENMEREN</i> HUMPHREY BOGART. 	
18.	Olympia 6	<i>LAINSUOJATTOMIEN SAN-</i> KARL.	
21.	Palatsi 10	<i>Myrskylintuja</i> James Cagney. 	30
27.	Kinema 10	<i>Tarzanin salainen aarre.</i> Johnny Weissmuller.	

		Siinto 40	
21.	Hall 8	<i>Onkuttävän porsaas selkailut.</i> Pienin kisa. (Käsitöitä ja näytö)	
22.	Kinema 7	<i>King Kong</i> Frank Whay - Robert Armstrong - Bruce Cabot 	
27.	Maxim 6	<i>Mildred Pierce amerikkalainen nainen.</i> Jean Carroll	
30.	Hall 5	<i>Arabian öitä.</i> Maria Montez Jouluku.	
23.	Palatsi 5	<i>Maidän lentälien kesken</i> Tyronne Power 	
30.	Olympia 10	<i>Oupukainen ja Paksukainen harkkatalistellijoina</i> Lisä: Meren kuningatar	

Niistä harvoista ranskalaisista elokuvista, joita kouluaikanani näin, jäi mieleen, että niissä koko ajan sanottiin *Écoute!* tai *Lâche-moi!* Niin niissä muuten hoetaan vieläkin. Jollette usko, niin tarkkailkaapa seuraavaa ranskalaista filmiä, jonka näette.

Näitä kokemuksiani muistellen en voi kylliksi halveksia nykyistä tapaa *dubata* vieraskielisiä elokuvia suomeksi. Eiväthän suomalaiset harrastelijatason esiintyjät vedä likimainkaan vertoja suuren maailman tähdille puhumattakaan nyt siitä, että suomeksi apinoitu teksti voisi totuttaa kuuntelemaan erilaisia ulkomaisia murteita ja korostuksia.

Erityisen törkeää ja vahingollista dubbaaminen on ainakin minun mielestäni silloin, kun se kohdistuu elokuviin, jotka on tarkoitettu herkässä oppimis- ja omaksumisiässä oleville lapsille.

Valitettavasti ranskankielisten elokuvien tarjonta on yhä paljon vähäisempää kuin englanninkielisten. Tietysti katselimme televisiosta Yleisradion kieltenopetuksen ranskankielen sarjoja, mutta eipä niistä ollut sen enempää iloa kuin Ylen kielisarjoista muutenkaan. Seurattuani Ylen kieltenopetuksen toimintaa myös talon sisältä ihmettelen, kuinka paljon turhaa työtä ja vaivaa näihin suurella yhteispohjoismaisellakin haloolla tuotettuihin ohjelmiin on vuosikymmenten mittaan uhrattu. Ehkäpä ranskankielen ohjelmienkin resurssit olisi kannattanut paremmin suunnata tasokkaiden ranskalaisten elokuvien ja dokumenttien esittämiseen.

Oppikirjojen dilemma

Se, mikä näin vanhalla iällä ei enää sujunut yhtä hyvin kuin nuorena, oli uusien sanojen juurruttaminen muistiin. Toisaalta vika oli ehkä osaltaan oppikirjoissakin.

Kouluaikaiset kielten kirjani olivat enimmäkseen vailla kuvia ja niiden painoasu oli hyvin yksinkertainen. Kirjoissa oli pikku kertomuksia, milloin kouluelämästä, milloin historiasta tai kirjallisuudesta. *Mr. Smith goes to Brighton* tai *Jugement de Napoleon sur la campagne de Russie* ja sillä lailla. Oli myös pieniä runoja, jotka sanoineen ja taivutusmuotoineen tartuivat helposti mieleen.

*Quand j'étais petit,
Je n'étais pas grand.
Pour embrasser maman,
Je montais sur un banc.*

*

*Enfants de l'école!
Travaillez gaîment!
Chaque instant s'envole.
Profitez du temps!*

Kirjan lopussa oli kielioppi-osa ja sekä lukukohtainen että aakkosellinen sanasto. Äitini oli aikoinaan neuvonut minulle, miten sanastoa piti opiskella. Ensin piti kirjoittaa läksyn sanasto-osuuden jokainen sana paperille. Sitten piti peittää vuoron perään vieraskielinen palsta ja suomenkielinen palsta ja katsoa, mitä oli jäänyt mieleen. Kun osasi kaikki sanat, oli vielä peitettävä vieraskielinen palsta ja kirjoitettava sanat ulkomuistista ja kaikki tämä piti tehdä niin moneen kertaan, että tulos oli virheetön. Menetelmä osoittautui päteväksi koulun jälkeisissä latinan ja venäjän opinnoissakin.

Nyt totesin pettymyksekseni, että viimeinen kunnollinen tapaamani kielten kirja oli ollut tuo Opi venäjää. Useimmat iltakursseilla käytetyt ranskan oppikirjat osoittautuivat kansainväliseen levitykseen tarkoitetuiksi tekeleiksi, joissa ei ollut edes kappalekohtaisia sanastoja. Yhtenäistä kielioppiaakaan ei tavallisesti ollut. Laajenna siinä sitten sanavarastoasi! Vanhan mallisia, mieleenpainamista auttaneita tarinoita ei ollut, olipahan vain kuvakertomuksia ja teennäisiä vuoropuheluita, ja niiden seassa pikku laatikkokehyksiä, jotka sisälsivät milloin mitäkin ja vahvistivat yleisen sekavuuden tuntua. Sitä vastoin oli tolkuttomasti suuria värikuvia, jotka veivät paljon tilaa ja paisuttivat turhaan kirjojen sivumääriä. Kun kirjapainotekniikan kehitys oli helpottanut värikuvien käyttämistä, oli yleisen kuvitusinnostuksen vallassa unohdettu, että oppikirjojen kuvillakin on oltava harkittu opetustarkoitus sen sijaan, että kuvituksesta tehdään viihdettä.

Huolella valitut kuvat istuvat hyvin esimerkiksi maantiedon tai eläinopin tai taidehistorian opetukseen, ja kielten opetuksessa niitä voitaisiin mainiosti hyödyntää paitsi kulttuuritiedon osalta myös keskustelun synnyttäjinä. Ollessani 1960-luvulla historian opettajana *Helsingin Normaalilyseossa* panimme opetusharjoittelijoiden ohjauksessa paljon painoa siihen, että oppilaat oli ohjattava näkemään kuvien yksityiskohtia. *Montako ihmistä kuvassa näkyy? Mitä he tekevät? Kuinka monta miestä siinä on ja kuinka monta naista? Kehen huomionne kiintyy erityisesti? Miksi?* Kun kuvaan mentiin näin sisään pienin kysymyksin, kuva tuli tutuksi, siitä pystyi vetämään johtopäätöksiä ja siitä syntyi helposti syvempää keskustelua. Aivan samat konstit soveltuisivat kieltenopetukseen siinä missä historianopetukseenkin, mutta lienevätkö kuvien käsittelytaidon alkeetkin unohtuneet? Joka tapauksessa ranskan kirjojen kuvat jäivät enimmäkseen hyödyntämättä.

Uudenaikaisten ranskan oppikirjojen koreat kuvat näyttivät kuitenkin vain tekosyiltä kuvatekstin esittämiseen ilman, että sanottiin mitään itse kuvasta ja sen sisällöstä. Olen kirjoittanut muutamia kymmeniä oppikirjoja itsekin, joten voin sanoa katselevani asiaa ammattilaisen näkökulmasta. Minulle kehittyi käsitys, että ranskankirjojen tekijöillä ei ollut mitään selvää ideaa siitä, mihin he oikein olivat pyrkimässä. Näytti siltä, että taittajat ja toimittajat olivat kaapanneet oppikirjojen suunnittelun pedagogeilta. Itse asiassa

ihmettelinkin, millaisen metodisen ajattelun varaan kirjat rakentuivat tai hiukan ilkeästi sanoen: oliko niiden pohjana yleensäkin mitään pedagogista näkemystä.

Menetelmäkysymyksiä

Myöhäisten ranskan opintojeni yhteydessä kiintyi huomioni muihinkin seikkoihin, jotka poikkesivat suuresti siitä, mihin olin tottunut kouluaikana ja vielä venäjän opintojen yhteydessä.

Havaitsin, etteivät kaikki opettajat aina korjanneet edes oppilaiden tekemiä ääntämisvirheitäkään. Joku tiesi, että aikuispedagogiikassa oli vallalla sellainen suuntaus. Oppilaita ei saanut masentaa. Minusta se oli liioiteltua hienotunteisuutta. Välittömän palautteen suuresta merkityksestä kaikessa oppimisessa lieenee jo niin paljon tutkittuakin tietoa, että se tulisi ottaa huomioon.

Kun kirjoissa ei ollut sanastoja ja kun tämänkaltaisten oppilaitosten tapoihin ei ehkä kuulunut antaa läksyjä joitakin pieniä kirjasta valittuja harjoitustehtäviä lukuun ottamatta, ei mitään vanhan läksyn kuulustelua tietenkään ollut. Tavanomainen tunti meni niin, että opettaja selitteli kielopin kohtia tai että tarkasteltiin opettajan tuomia tekstimonisteita. Kirjan tekstejä luettiin pienissä paloissa vuorotellen ääneen ja tunnin kulkua voisi luonnehtia sanomalla, että yksi puhui ja kaksikymmentä kuunteli. Oppilaiden omat tuotokset eivät näyttäneet kuuluvan suunnitelmiin.

Tekniikka oli sitten 1940-luvun tuonut kasettinauhurit ja videot, mutta videoistakaan ei ollut suurempaa iloa, koska niitä vain katseltiin sen sijaan, että niitä olisi käytetty määrätietoisesti keskustelun virikkeinä. Siten niistä tuli vain tunnin täytettä.

Ehkäpä tavoitteena oli käydä joku kirja läpi lukuvuoden mittaan, ja sellainen synnyttää tietysti aina kiirettä. Omasta puolestani olisin viipynyt matkalla pitempäänkin, niin että kielopin sääntöjen käsittelyn sijasta olisi ennätetty drillinomaisesti harjoitellen upottaa nämä säännöt selkäyttimeen käytännön sovelluksina. Nopea eteneminen johti siihen, että joka vuosi joutui ostamaan uuden kirjan, mitä koulupuolella usein pidetään ärsyttävänä tuhlailuna.

Oppitunneilla tehtiin usein ryhmätöitä, jotka yleensä pyrkivät menemään suomenkieliseksi pölinäksi siitä, miten tehtävä suoritettaisiin. Kun ryhmän jäsenten taito- ja ikähajonta saattoi olla melkoinen, aikaa kului turhaan ujoisteluun: ”En minä kehtaa, puhu sinä”. Pareittain työskenneltäessä paljon riippui tietenkin siitä, kenet oli parikseen saanut. Jos parina oli eläväinen ja ranskaa jo sopivasti hallitseva henkilö, yhteistyö saattoi olla sekä hauskaa että antoisaa, mutta aina ei käynyt niin hyvin. Ujostelusta seurasi myös, että kun jotain sanottiin, se sanottiin mumisten tai melkein kuis-
katen jopa ns. keskusteluryhmissä. Kaipasin opettajilta koulumaisempaa

otetta. Heidän olisi mielestäni tullut huomauttaa siitä, että mumiseminen oli epäsolidaarista muita opiskelijoita kohtaan, sillä kaikkienhan oli päästävä hyötymään tunnin kulusta.

Joskus istuttiin myös kielistudiossa, jonka hyödyllisyys ei ole vieläkään valjennut minulle. Kun tavallisessa luokassa kuunneltiin puheäänitteitä, niiden vaikutus oli enimmäkseen masentava. Koska akustiikka oli mitä oli ja koska ääninauhurista kolkkona kaikuvan tekstin ympäriltä puuttui tilanne, niin ihmekö tuo, jos nauhurin sanomasta ei ymmärtänyt paljoakaan. Helpommalta tuntui seurata sellaisia videoita, joissa kulloinenkin puhuja näkyi. Puhuminenhan on kokonaisilmaisua, jossa liikkeet, ilmeet ja eleet kaikki auttavat puhujan viestin ymmärtämisessä.

Erityisen paljon odotin erilaisilta keskusteluryhmiltä, mutta ne tuottivat kaikki pettymyksen. Joissakin ryhmissä kävi niin, että jos opettaja onnistui provosoimaan keskustelua vaikkapa Ranskan sosiaaliturvajärjestelmästä, keskustelu kääntyi alta aikayksikön suomenkieliseksi. Joissakin ryhmissä parikymmentä henkeä istui kaukana toisistaan suuren luokkahuoneen laidoilla mumisten sieltä vähäisiä repliikkejään. Ranskalaiset keskusteluryhmien vetäjät olivat suomalaisia parempia sikäli, että he eivät olleet ymmärtävinään suomea, vaikka olisivat sitä osanneetkin. Se piti keskustelun suomeksi vääntäjät kurissa.

Toisaalta ranskalaisten vetäjien taso oli kirjava ja saattoi epäillä, että työhönottoperusteena oli ollut enemmänkin *syntyperäisyys* kuin opettajankyky ja ammattitaito. Heikoimpiin tapauksiin kuului vetäjä, joka ei osannut käyttää kasettinauhuria ja toinen, joka oli antanut suomalaisen jäykkyyden masentaa itsensä ja jutteli tunnin mitan niitä näitä, silloin tällöin jotakin kuin muodon vuoksi ryhmän jäseniltä kysyen. Mene tiedä, ehkäpä vetäjiä oli vaikea saada. Aloitinkin tulla sellaiseen käsitykseen, että yksityisesti kokoonpannut keskusteluryhmät olivat parempia kuin jonkun opiston ryhmät. Yksityinen ryhmähän saattoi valita vetäjän, jonka kyvyt ja taidot ryhmä tunsu omasta kokemuksestaan.

Olisin halunnut kehittää ilmaisuvalmiuttani ja oltuamme vaimoni kanssa kerran kahden viikon ajan Nizzassa *Kansainvälisen kielikoulun* kurssilla aloin kysyä ajatukseen, että ilmaisuvalmius tarvitsi kasvualustakseen opiskelijan upottamista ranskankieliseen ympäristöön. Ongelmana on kuitenkin, että sellainen tulee iltakursseja huomattavasti kalliimmaksi ja muutenkin hankalammaksi. Nizzassa upotus toimi perhemajoitusta myöten, ja kun drilli kuului päiväjärjestykseen, sinne olisi tehnyt mieli uudestaan-kin.

Kaikkien koreiden ulkomaisten oppikirjojen keskeltä erottui mielestäni edukseen *Kirsti Honkavaaran* ja *Aija-Leena Nurmisen* laatima *La France, notre affaire*, jota opiskelimme yhden lukuvuoden ajan. Se ei pröystäillyt

nelivärikuvituksella ja siinä oli kunnolliset sekä kappalekohtaiset että aakoselliset sanastot. Tosin senkin taitto oli nykyaikaiseen tapaan levoton ja rikkinäinen, mutta jotenkin tuntui siltä, että nämä tekijät edes tiesivät, mihin olivat pyrkimässä.

Ehkäpä joskus ilmestyy vielä *vanhan hyvän ajan* mallin mukaisiakin kirjoja, joissa tekstikappaleet ovat erikseen ja kielioppiosa erikseen ja joissa on tietysti myös asianmukaiset sanastot. Haluan näet käyttää kirjoja jälkeenkäin päin ja tarkistella ja kertailla haluamiani kohtia. Sen vuoksi odotan Suomessa tehtyä ranskan kirjaa, joka jakautuu selkeisiin osiin samalla, kun sen ulkoasu on rauhallinen ja konstailematon. Tässä suhteessa en ole vielä tavannut vanhan Hagforsin voittanutta, mutta ehkä vielä joskus oivalletaan, että yksi vanha konsti on parempi kuin pussillinen uusia, ja että pyörää on turha yrittää keksiä uudestaan.

Miten lieneekin, olen kuullut joidenkin ikätovereitteni kiittävän *iltaoppikoulujen* kieltenopetusta ja sanovan, että se poikkeaa paljonkin työväenopiston tyylistä. Itse en ole iltaoppikoulua kokeillut.

Vaikka en loppujen lopulta ollut täysin tyytyväinen työväenopisto-opetukseen en suinkaan väitä, etten olisi kohtalaisen paljon oppinut, vaikken ehkä juuri sitä, mitä olisin suonut oppivani. Siksi olen ajatellut, että ehkäpä työtavoissa ei sinänsä ollut mitään vikaa. Ehkäpä ne perustuivat pitkälliseen kokemukseen siitä, mitä tällaisessa opetustyössä yleensä kannatti tavoitella ja mitä ei. Ehkäpä kysymys olikin omien odotusteni ja laitoksen opetusperiaatteiden välisestä ristiriidasta? Olenko kenties kuin mies, joka moittii Munkkiniemeen menevää raitiovaunua siitä, että se ei mene Lauttasaareen jonne, kuten tiedämme, ei mene raitiovaunuja ollenkaan...

Auringonlaskua kohti

Elämäni iltapuhteella eli päästyäni ohi seitsemänkymmenen havaitsen, että kielten opiskelun motivaatio alkaa hiljalleen hiipua.

Jos nuorempana saattoi laskea, että esimerkiksi seitsemän vuoden uutteruus toisi jo mukavan kielitaidon ja ehkä lupaavia työtehtäviä, ei tässä iässä enää kannata ajatella viittäkään vuotta pitemmälle. Sitä paitsi työtehtävät, sekä kiintoisat että tylsät, ovat jo olleet ja menneet. Jäljelle jää vain tottumuksen voima ja ajankulun etsiminen. Mielessä on tietysti myös matkailu, mutta sekään ei innosta yhtä paljoa kuin ennen, maailma kun muuttuu yhä vain epävarmemmaksi ja matkustus hankalammaksi. Voi siis vain todeta, että niin vanhenevan ihmisen kieltenopiskelu kuin motivaatiokin kulkevat verkalleen kaiken maailman tietä. Kohti auringonlaskua siis...

Toisaalta vasta tässä vaiheessa oivaltaa aikaisempaa selvemmin, että kielten opiskelu on vaivihkaa tuonut mukanaan paljon muutakin kuin vieraita sanoja tai kieliopin kohtia. Se on kuin huomaamatta ulottanut vaikutuksensa

sekä työhön että harrasteisiin ja laajentanut siten koko elämänpiiriä. Se on tuonut mukanaan monenlaisia kokemuksia, miellyttäviä elämyksiä ja mukavia muistoja, puhumattakaan kymmenistä uusista ystäväistä niin kotimaassa kuin maailmalla. Ulottuvillani on ollut avarampi valikoima kirjallisuutta, kuin mitä pelkät suomennokset olisivat tarjonneet. Soisinpa, että eri kielten alkeiden kanssa tuskailevat koululaisetkin oivaltaisivat kaiken tämän, vaikka se oikeastaan edellyttäisi kykyä nähdä muutaman vuosikymmenen päähän, omaan tulevaisuuteensa.

Sisällys:

Kaksi kirjaa paketissa (3)	
Miten englannista tuli käyttökieleni (3)	
Kouluvihkon kertomaa (4)	
Mid-Atlantic but clearly an educated gentleman (4)	
Miten ranska jäi puoleksi vuosisadaksi (6)	
Polle ja saksan knoppisanat (6)	
...täytynee tarkistaa numero... (8)	
Miten seuraavaksi tuli latina (8)	
Piironen opetukset käytännössä (10)	
City of London Collegessa 21.7. - 15.8. 1952 (16)	
British food (18)	
Tommy-gum (20)	
"And do not hiss!" (20)	
Bilingual (21)	
Suuttumuksen siunaukselliset seuraukset (22)	
Viivästyneet venäjän opinnot (24)	
Eläkeläisen ranskankielen opinnot (26)	
Elokuvat ja televisio (26)	
Oppikirjojen dilemma (28)	
Menetelmäkysymyksiä (30)	
Auringonlaskua kohti (32)	

Mitä yhteistä on Simsonilla ja pöytätietokoneella?

No, Simsonhan kantoi aikoinaan Gassan portit Hebronin vuoren hui-pulle. Kun portinvartijat tulivat töihin seuraavana aamuna, heillä ei enää ollutkaan porttia vartioitavaksi.

Sama juttu julkaisutoiminnan alalla. Iät ja ajat kaikenlaiset kirjallisen työn portinvartijat istuivat vahtimassa, kenen tekstit ja mitkä tekstit kelpasivat painettaviksi. Sitten tuli pöytätietokone, joka ei ainoastaan kantanut portteja vuoren laelle vaan hävitti ne jäljettömiin. Jokaiselle kävi mahdolliseksi julkaista tekstinsä itse.

Tulin kerran kirjoittaneeksi muistemapalasen kielten opinnoistani ja siitä, mitä ne ovat minulle merkinneet. Kuvittelen, että näistä muistoista voisi olla huvia ja/tai hyötyä muillekin kielistä kiinnostuneille. Simsonia ja Gassan portteja ajatellen julkaisen ne omakustanteena.

Olen kirjoittanut ja taittanut tämän kirjasen omalla pöytätietokoneellani. Lopuksi olen tallentanut sen pdf-muotoon, josta Laser-Paino Oy on sen painanut.

ELÄMÄNI KIELET - KIELET JA ELÄMÄNI ei ole myytävänä.

Helsingissä 25.1. 2003.

Kai R. Lehtonen